

عنوان: کار کرد تبلیغی بانوان تحصیل کرده علوم دینی در تحکیم روابط خانوادگی در دهه چهارم انقلاب

نگارنده: سمیه خالوندی

چکیده:

با توجه به جایگاه رفیع نهاد خانواده در دین اسلام و زن به عنوان رکن رکین این نهاد مقدس، انتظار بر این بود که در چهار برنامه توسعه پس از انقلاب اسلامی موضوع زنان و خانواده جزء محورهای حائز اهمیت باشد. یکی از اساسی ترین و ارزشمند ترین راهکارهای پایداری و استمرار ارزش های اخلاقی و دینی در جامعه، تقویت و تحکیم بنیان خانواده است. از سوی دیگر زن به عنوان الگوی همسرانه و مادرانه در خانواده مطرح است. زن است که راهبرنده، تنظیم کننده و جهت دهنده حرکت خانواده در سبک و مدل زندگی است و اخلاق و عملکرد و حتی نگرش او سایه گستر بر همسر و فرزندان خویش خواهد بود. اهمیت این مسئله سبب می گردد تحصیل معرفت نسبت به تاثیر زن در استحکام خانواده و تاثیر خانواده در تداوم سلامت اجتماع و فرایند شکل گیری این چرخه از ضروریات به حساب آید و محققین را در بررسی آن مصمم سازد. این مقاله به روش توصیفی، تحلیلی به کنکاشی درباره نقش زن در استحکام خانواده اسلامی پرداخته است. از مهم ترین عوامل استحکام خانواده، ایمان به خدا، مدیریت اقتصادی خانواده، عفو و گذشت، پرهیز از کینه توزی، پرهیز از سوء ظن، احترام متقابل و مشورت است. زن قادر است با همسر داری نیکو، حسن خلق، راز داری و قناعت و عدم منت گذاری بر همسرموجبات استحکام خانواده را فراهم آورد.

کلید واژه : تبلیغ، علوم دینی، تحصیل کرده، خانواده، انقلاب

مقدمه:

خانواده عمومیترین نظام اجتماعی است که براساس ازدواج بین مرد و دست کم یک زن شکل گرفته و در آن مناسبات خونی یا اسنادیافته (پذیرش فرزند) به چشم میخورد و نوعی اشتراک مکانی و کارکردهای گوناگون شخصی، جسمانی، اقتصادی تربیتی و نظیر آن دارد. (رضایی آغوبی، 1391، ص 17) خانواده محل تالقی و تعادل ابعاد وجودی زن و مرد است؛ زیرا هم تأمین کننده نیازهای روحی و عاطفی آنهاست و هم تقویت کننده و زمینه ساز بروز و ظهور استعدادهای همسران و زنده شدن روحیه تعاون و ایشار در آنهاست. خانواده نشانهای از رحمت، عطوفت و حکمت الهی است. خانواده مهمترین قسمت یک جامعه است و اگر درست عمل کند نتیجه آن در جامعه بسیار تأثیرگذار خواهد بود. بنیان خانواده عاملی اثربخش در تحکیم ساختار و روابط افراد در جامعه است و ارتباط اعضای آن باید براساس رحمت، مودت و به ویژه رابطه قلبی و عاطفی میان زن و شوهر باشد. رمز و راز تأکید شدید بر ازدواج نیز در همین نکته نهفته است. در فرمایش حضرت رسول ازدواج به عنوان محبوب‌ترین بنیان نزد خداوند است. همچنین خانواده مانند یک پیکر زنده، اجزای مختلفی دارد که زن و مرد اعضای اصلی این پیکرند و هر یک با ایفای نقش خاص خود زمینه سلامت و پویایی جامعه را فراهم می‌کنند. در اسلام زن نقش مهمی در استحکام خانواده دارد. برای همین باید نقش زن در استحکام خانواده اسلامی شناخته شود؛ زیرا اگر خانواده ثبات و استحکام داشته باشد باعث پیشرفت و ترقی جامعه به سمت کمالت می‌شود و رابطه و تعامل دو سویه در این میان برقرار است. سؤالی که محقق در این مجال به دنبال پاسخ به آن است این است که زن تحصیل کرده چه تاثیری در استحکام روابط خانواده اسلامی درده که چهارم انقلاب دارد؟

مفهوم شناسی:

تعريف خانواده و اهمیت آن

خانواده کوچک ترین واحد اجتماعی و نهاد اساسی آن است. در واقع زیر بنای جامعه، خانواده می باشد. در این میان، زن یکی از دو رکن اصلی تشکیل دهنده خانواده است که نقش زیادی در تحکیم بنیان خانواده دارد. همراه با ازدواج یک زن و مرد، خانواده شکل می گیرد و با تولد فرزند و یا فرزندان بزرگ تر و کامل تر می شود. مسلمان سلامت یک خانواده در سلامت جامعه نقش دارد و البته خانواده هم می تواند از جامعه تاثیر بپذیرد و این یک رابطه دو طرفه می باشد.

همه ای انسان هایی که در جامعه نقش های مختلفی مانند: کارگر، آشپز، معلم و دکتر و مدیر و... را بر عهده می گیرند، همه در چهارچوب خانواده پرورش یافته‌اند. بنابراین خانواده اهمیت زیادی در تربیت فرزندان داشته و الگوی اصلی آنان در زندگی‌شان محسوب می شود. بسیاری از مشکلات روانی و اختلالات عاطفی انسان ها در خانواده شان شکل گرفته است و خانواده سالم و موفق در سلامت روان انسان ها نقش زیادی دارد. همچنین زن و مرد با تشکیل یک خانواده، می توانند نیازهای جنسی خود را به طور صحیح ارضاء نموده و به امنیت و سلامت جنسی دست یابند.

همان گونه که گفتیم خانواده به عنوان اولین پایگاه در رشد روانی، اجتماعی و حتی جسمی یک فرد در جامعه شناخته شده است، زیرا خانواده به عنوان تنها نظام اجتماعی در همه ای جوامع ها پذیرفته شده است و فرقی ندارد یک جامعه مذهبی باشد یا یک جامعه غیر مذهبی.

جایگاه خانواده در قرآن و روایات

از نظر اسلام خانواده بنیادی مقدس است که بسیاری از رفتارهای خانوادگی در آن مانند عبادت است، حتی بعضی از آنها در شرایط خاص محبوب‌تر از برخی

عبادت اعالم شده است.^۱ پیامبر میفرماید: هر کس ازدواج کند نیمی از دین خود را حفظ کرده است. و دو رکعت نماز فردی که ازدواج کرده باارزش تر از هفتاد رکعت نماز ازدواج نکرده است اسلام برای تحقق ازدواج و تحکیم آن بر ایمان و اخلاق تأکید میکند. مهمترین هدف ازدواج تأمین نیازهای انسانی و آرامش و سکون و انس زن و مرد، لذت جوییهای مشروع جنسی و تولید و تربیت فرزند در راستای اهداف انسانی است . خانواده خارج از مدار ازدواج قراردادی و رسمی از نظر تمام ادیان الهی و مکاتب اخلاقی مطروح است چون با فطرت آدمی مغایر است. رهبانیت مسیحیت در اسلام نفی شده است. ادیان الهی سلامت جامعه را در گرو سلامت خانواده میدانند.^۲

مهمنترین عوامل استحکام خانواده

۱. ایمان به خدا

اعتقادات دینی، یکی از مهم ترین های گزینه های ایمان است. ایمان و یکتاپرستی و توحید به خداوند و اعتقاد به وجود خداوند نگرش فرد را نسبت به زندگی تغییر خواهد داد و زندگی انسان را هدفمند خواهد کرد. باور به خداوند و تصمیمات خداوند می تواند نور امید را در دل انسانها زنده کند همانطور که خداوند وعده موعود و منجی را به بشریت داده است . قطعاً این وعده عملی خواهد شد و یک منجی و موعود وجود خواهد داشت . فردی که خدارا ناظر و هماره خود میبیند، سعی میکند در برخورد با اعضای خانواده و انجام وظایف خانوادگی رضایت خداوند را مدنظر داشته باشد. توجه به عدالت خداوند و اینکه هیچ ظلمی را روان نمیدارد و حق هیچ موجودی را ضایع نمیکند زمینه شناخت دیگری برای کنترل رفتار اعضای خانواده است. هرچه این حالت قویتر باشد مشکالت افراد کمتر است.

3

¹ سلاریفر، 1396، ص28

² رضایی آغوبی، 1391، ص20.

³ سلاریفر، 1396، ص69

2. محبت به اعضای خانواده

یکی از احتیاجات اساسی انسان احتیاج به محبت است و آدمی در هر مرحله و سنی از حیات خویش دوست دارد که دیگران او را دوست بدارند و او نیز از آنها محبت ببیند. ازدواج عامل مهمی در برقراری دوستی زن و شوهر و ابراز مهر و محبت به یکدیگر است. همچنین محبت کردن و محبت دیدن نیز رضایت خاطر پدید می‌آورد و تعامل روانی همسران را ممکن می‌سازد. اثر محبت و تبدیل آن به عشق و همبستگی عمیق روانی و عاطفی پیوند همسری را تحکیم میبخشد و فضای خانواده را به فضایی گرم و صمیمی و بالنده مبدل میکند.^۴

3. شادی و خوشی

خنده یک تخلیه عاطفی و دفاعی برای بشر است. البته خنده باید به جا باشد. منظور این نیست که برای مثال خانم در کوچه و محله با صدای بلند شروع به خنده‌یدن کند بلکه باید در کنار خانواده با همسر و بچه‌های خود زمانی را برای شادی و خنده در نظر بگیرد؛ زیرا شادی درمانی برای نجات از گرفتاری هاست. برخی افراد فکر می‌کنند هرچه بداخل‌اقتر باشند کارشان بهتر پیش می‌رود در صورتی که سخت در اشتباه هستند. خدا در عظمت پیامبر می‌فرماید: این اخلاق خوب تو بوده است که توانسته است مردم دوره جاهلیت را بهسوی خود جذب کند.^۵

4. صبر و تحمل

مقاومت و ایستادگی در ازدواج به معنی ماندن در وضعیت ثابت در زندگی است. وقتی انسان

دچار تنش می‌شود به این نتیجه میرسد که بهتر است با راه کارها و راه حل‌های این دنیا هماهنگ نباشد و از فرامین الهی پیروی نکند. ایستادگی در زندگی

⁴ صافی، 1386، ص 19
⁵ آل عمران: 59

۷- دوری از سختگیری و اسراف

«اسراف» یکی از ناپسندیده‌ترین اعمال از دیدگاه اسلام است. کسانی که نعمت‌های خداوند را اسراف می‌کنند به نوعی کفران نعمت کرده‌اند و به زودی این نعمت‌ها از انان گرفته خواهد شد. در ایات قرآن آمده است که (..وَإِنَّ فِرْعَوْنَ لَعَالٍ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّهُ لَمِنَ الْمُسْرِفِينَ) فرعون برتری‌جویی در زمین داشت و از اسراف کاران بود.²⁵

امروزه ثابت شده است که منابع روی زمین - با توجه به جمیعت انسان‌ها - آنقدر زیاد نیست که بتوان اسراف کرد و هر اسراف‌کاری سبب محرومیت انسان‌های بی‌گناه خواهد بود. به علاوه، روح اسراف، معمولاً توأم با خودخواهی، خودپسندی و بیگانگی از خلق خدا است. در عین حال، بُخل، سخت‌گیری و خسیس بودن نیز به همین اندازه زشت، ناپسند و نکوهیده است.²⁶

---

²⁵ یونس/83

²⁶ ر.ک؛ مکارم شیرازی و بیگران، 1354: 146-154

نتیجه گیری

با توجه به آنچه گذشت، روشن می شود که خانواده در اسلام اهمیت و جایگاه والای دارد؛ اگرخانواده متعادل و با نشاط باشد، می تواند فرزندانی قوی و با اعتماد به نفس و کاردان تربیت کند و باعث پیشرفت و ترقی جامعه به سمت کمالت شود. از سوی دیگر زن نیز در خانواده اهمیت و جایگاه والای دارد. اگر زن در زندگی خانوادگی خویش با جلوه های همسرانه و مادرانه آرامش ونشاط و سرزندگی را به اعضای خانواده تزریق کند این رضایت مندی خانواده را مستحکم و پرقدرت میکند و فرزندان را مستقل، بالغیزه و صبور می کند. رشد اخلاقی، رشد معنوی، رشد اجتماعی، رشد و موفقیت تحصیلی، رشد عاطفی و رشد جسمانی فرزندان در این شرایط به شکل متعادل صورت میگیرد.

زن و مرد می توانند با هماری و تعاون در زندگی یک خانواده سالم را ایجاد کنند اما نقش زن در ایجاد این خانواده و این محیط بسیار تاثیر گذار و حیاتی است . یک بانوی تحصیل کرده امروزه می تواند در بین حجم زیادی از اطلاعات و اورده های خارجی در مقابل این حجم اطلاعات بایستد و از خانه و خانواده خود محافظت کند. یک زن تحصیل کرده دینی با علوم و باید ها و نباید های دینی اشنا است و می تواند ان را مانند معلمی هم به همسر خود با رفتار و به فرزندان خود با رفتار و گفتار نشان دهد و باعث پیشرفت و ارتقا انان در جوامع امروزی شود.

خانواده‌ای مستحکم و صمیمی، بهترین محافظت در برابر مشکلات و موانع زندگی است. اگر زن بتواند انس و الفت را در خانواده با انجام دادن برخی اعمال و ترك برخی رفتارها ایجاد کند باعث استحکام دوستی و گرمی روابط خواهد شد. از جمله نقش های زن در تحکیم بنیاد خانواده دینی صبر ، عفو و گذشت، صادق بودن، رازداری و وفاداری زن، حلم و برداری، ترس از کیفر گناهان، تواضع و دوری از تکبر و افراط و تفریط است . زن می تواند با رعایت این رفتارها یک

خانواده محکم و مستحکم بسازد که در مقابل هر حجم و هر مشکلی قد خم نکند و استوار بماند.

منابع:

- ❖ قرآن کریم
- ❖ بهشتی، احمد. 1361. خانواده در قرآن 3. قم: انتشارات طریسالقدس . تفسیر هدایت. (1377). گروه مترجمان. مشهد: بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی . عوامل تحکیم خانواده در فرهنگ اسلامی 67
- ❖ تمیمی آمدی، عبدالواحد بن محمد. 1366 غُرَرُ الْحِكْمَ وَ دُرَرُ الْكِلْمَ . قم: انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی .
- ❖ جعفری، محمد تقی. 1358 ترجمه و تفسیر نهج البالغه. تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی . جمعیّت زنان جمهوری اسلامی ایران. (1368). نگرش گذرا به مقام زن در جهان آفرینش. تهران: مؤسسه انتشارات هادی
- ❖ جوادی آملی، عبدالله. 1375 . زن در آینه جلال و جمال. قم: مرکز نشر اسراء .
- ❖ جهانفر، محمد. 1376 . مبانی جمعیّت شناسی. ناشر: دهخدا .
- ❖ حرّ عاملی، محمد بن حسن . 1386 . آداب معاشرت از دیدگاه معصومین برگزیده وسائل الشیعه، ترجمة محمد داعی فارابی و یعقوب عباسی علیکمـر. مشهد: بنیاد پژوهش‌های اسلامی .
- ❖ حرّانی، حسن بن علی. 1363 . تحف العقول. قم: جامعه مدرسین .
- ❖ حسینی، اکرم. 1383. تحکیم خانواده در آموزه‌های قرآنی، فصلنامه مطالعات راهبردی زنان . شماره 26 ص 46-81 .
- ❖ رحیمی یگانه، زهرا بیتا. خانواده موقق. ا فهان: انتشارات حدیث راه عشن .
- ❖ شریعتی، علی. 2536 . فاطمه فاطمه است. تهران: انتشارات شبدير .
- ❖ شریب الرّضی، محمد بن حسین. 1387ق.. نهج البلاغه. نسخه بحی الحـ. بیروت: بینا .
- ❖ طباطبائی، محمدحسین. 1363 المیزان . ترجمه سید محمدباقر موسوی همدانی. قم: جامعه مدرسین
- ❖ غزالی، محمد. 1371 . کیمیای سعادت. تهران: انتشارات علمی و فرهنگی
- ❖ غلامی، یوسف. 1384 . اخلاق و رفتارهای جنسی. قم: دفتر نشر معارف .

❖ کلینی، محمد. 1365. اصول و فروع کافی. تهران